

УДК 37.014.3:[379.821:001

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.31.283212](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.31.283212)

ДМИТРО БОЯРСЬКИЙ

ORCID: 0000-0002-8192-9430

Рокитненська гімназія з дошкільним структурним підрозділом виконавчого комітету
Омельницької сільської ради Кременчуцького району Полтавської області

АКТИВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ ГУРТКІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті автор презентує сукупність педагогічних умов активізації діяльності наукових гуртків у новій українській школі як цілісний процес, що передбачає реалізацію сукупності педагогічних умов: розроблення інноваційної моделі організації наукового гуртка; комплексний підхід у застосуванні форм залучення учнів до пошукової та науково-дослідної роботи; залучення бібліотекарів до проведення занять наукового гуртка; застосування інноваційно-розвивальних технологій, які орієнтовані на формування в учнів здатності до науково-дослідної роботи; цифровізація роботи наукового гуртка. Науковий гурток у школі потрактовується як об'єднання цілеспрямованих учнів (здебільшого старших класів), котре створює творчо-розвивальне наукове середовище шляхом ініціювання та реалізації успішних проєктів, орієнтованих на підтримку новітніх наукових ідей, інновацій та обмін знаннями. З'ясовано, що педагогічним результатом обміну науковою діяльністю учасників гуртка є перетворення, які відбуваються в особистості школяра під впливом виконуваної ним науково-дослідної діяльності, тобто збільшується частка самостійності особистості учня, що формується у площині цієї форми роботи.

***Ключові слова:** активізація, гурток, науковий гурток, нова українська школа, педагогічні умови*

Постановка проблеми. Важливе значення у всебічному розвитку школярів належить чітко організованій навчальній та позаурочній діяльності. Ефективна організація процесу навчання у Новій українській школі та створення сприятливого освітньо-розвивального середовища на засадах компетентнісного та діяльнісного підходів сьогодні є можливими за умови підсилення шкільної навчальної діяльності позаурочною. Позаурочна робота (робота у гуртках, секціях, клубах, творчих групах, культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих, науково-пошукових об'єднаннях на базі закладів загальної середньої освіти тощо) є тією ланкою, що дає змогу розширити межі освітнього процесу, спрямованого на набуття учнями компетентностей, оскільки, згідно концепції Нової української школи, школярі навчаються за діяльнісним підходом – тобто частіше щось роблять замість того, щоб просто сидіти за партами і слухати вчителя. З огляду на це, важливим завданням перед шкільною освітою постає системна організація гурткової роботи в школі за широким спектром напрямів діяльності, одним із яких є науково-дослідна та пошукова робота учнів. Вочевидь, керівництво школи та керівники гуртків мають усвідомлювати важливість активізації діяльності наукових гуртків в українській школі, що актуалізує пошук ефективних методик для вирішення цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовне вивчення науково-педагогічної літератури та практики організації гурткової роботи в школі свідчить, що цій проблематиці приділяється значна увага. Так, Л. Москаленко (2012) та О. Москаленко (2012) висвітлюють практичні засади організації роботи гуртків, секцій, клубів, творчих об'єднань в загальноосвітніх навчальних закладах. О. Кудлай (2015), Н. Носовець (2015) присвятили свої дослідження гуртковій роботі як важливій формі організації позаурочної роботи учнів професійно-технічних навчальних закладів. Дослідники В. Савченко (2005), О. Черченко (2005) детально розкривали методики розвитку особистості учнів під час позаурочної діяльності у межах шкільних гуртків з фізики. Т. Колесова (2018), О. Майборода (2018), В. Шохов (2018) та інші педагоги-практики ділилися досвідом організації роботи предметних гуртків (задачі, форми роботи, облік роботи та звітність). Разом із тим, потребують подальшого вивчення проблеми активізації діяльності наукових гуртків у новій українській школі.

Мета статті – визначити педагогічні умови активізації діяльності наукових гуртків у новій українській школі.

Виклад основного матеріалу. Термін «активізація» у науково-педагогічній літературі трактується вченими як спонування до активності, активних дій (Ю. Бабанський, Б. Єсіпов, Л. Занков, Н. Істоміна, П. Лебедев та ін.).

Аналіз праць науковців свідчить, що в основі активізації діяльності наукових гуртків у новій українській школі лежить активізація пізнавальної діяльності учнів, котра відбувається у цілісному

педагогічному процесі на основі взаємозв'язку всіх його компонентів як на уроці, так і в позаурочний час при наявності ефективної взаємодії в системах «педагоги-учні, урок-гурток». Разом із тим, науковці звертаються до рівневої класифікації гуртків. Візуально таку класифікацію можемо представити наступним чином: початковий рівень, основний рівень, вищий рівень (рис. 1).

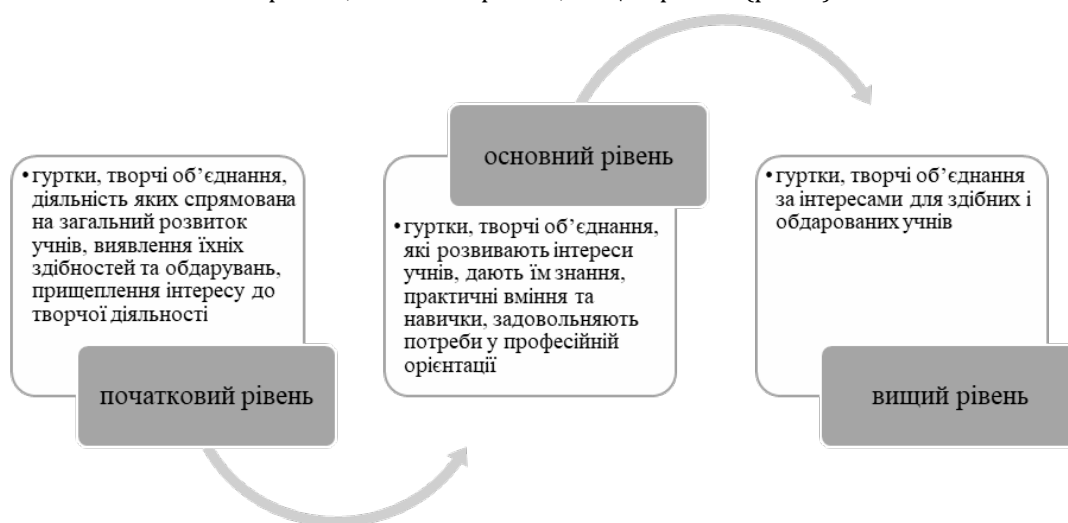

Рис. 1. Рівнева класифікація шкільних гуртків

Науковці Інституту модернізації змісту освіти виокремлюють напрями, за якими доцільно організувати гуртки у школі (рис. 2):

Рис. 2. Напрями діяльності шкільних гуртків

Науковий гурток у школі – це об'єднання цілеспрямованих учнів (здебільшого старших класів), котре створює творчо-розвивальне наукове середовище шляхом ініціювання та реалізації успішних проєктів, орієнтованих на підтримку новітніх наукових ідей, інновацій та обмін знаннями. Як зазначає А. Возняк (2008), цінним у роботі таких гуртків є прищеплення навичок роботи з книгою, професійна орієнтація, формування в учнів здатності аналізувати, вміти виділити головне, доповідати. У такий спосіб поєднується теоретична та практична діяльність учнів та демонструються основи наукових досліджень (Возняк, 2008).

Слід зазначити, що здійснення активних пошукових, навчально-пізнавальних дій з досліджуванним матеріалом (порівняння, аналіз, зміна та ін.), оволодіння новими способами цих дій ставлять учня в нову позицію до досліджуваного матеріалу, дають йому можливість оцінювати і перетворювати його. Керівник наукового гуртка навчає учнів способам пошукової діяльності, основам науково-дослідної діяльності, а учні, опановуючи ці способи, навчаються самостійно вчитися, працювати над рефератами та науковими доповідями, брати участь у конференціях та інших заходах наукової роботи. Педагогічним результатом обміну науковою діяльністю учасників гуртка є перетворення, що відбувається в особистості школяра під впливом виконуваної ним науково-дослідної діяльності, тобто збільшується частка самостійності особистості учня, що формується у площині цієї форми роботи. Тому основним і вирішальним фактором успішності наукової роботи гуртка є сформованість в учнів умінь і навичок навчально-пізнавальної, самостійної пошукової та науково-дослідної праці.

Грунтовне вивчення праць науковців (О. Антонова (2014), А. Возняк (2008), Г. Гундарева (2021), Н. Кононець (2021), Н. Пронюк (2000), В. Савченко (2005), О. Саматова (2021), О. Черченко (2005), В. Шабанов (2021) та ін.) та власний практичний досвід дає нам підстави для виділення низки педагогічних умов, упровадження яких активізуватиме діяльність наукових гуртків у новій українській школі. До таких умов відносимо:

- 1) Розроблення інноваційної моделі організації наукового гуртка.
- 2) Комплексний підхід у застосуванні форм залучення учнів до пошукової та науково-дослідної роботи.
- 3) Залучення бібліотекарів до проведення занять наукового гуртка.
- 4) Застосування інноваційно-розвивальних технологій, які орієнтовані на формування в учнів здатності до науково-дослідної роботи.
- 5) Цифровізація роботи наукового гуртка.

Детальніше розкриваючи зміст першої педагогічної умови (*розроблення інноваційної моделі організації наукового гуртка*), побудуємо схематично таку модель, яка слугує організаційно-змістовим та діяльним орієнтиром для педагогів та керівників гуртка (рис. 3).

Комплексний підхід у застосуванні форм залучення учнів до пошукової та науково-дослідної роботи як друга педагогічна умова передбачає орієнтацію нової української школи, педагогів та керівників гуртків на традиційні та інноваційні форми:

- участь в роботі МАН України, наукових гуртків, товариств, клубів, секцій, школах юних дослідників, творчих лабораторіях при школах та закладах вищої, фахової передвищої освіти;
- індивідуальна та групова робота над пошуковими та науково-дослідницькими проектами;
- науково-практичні конференції, семінари, колоквиуми, зльоти, наукові читання, конкурси-виставки пошукових та дослідницьких робіт, аристотелівські та сократівські бесіди тощо;
- навчальні екскурсії, експедиції, дослідницькі маршрути;
- розроблення мультимедійних проєктів, участь в Інтернет-олімпіадах, віртуальних дослідницьких змаганнях та конкурсах;
- робота сезонних наукових шкіл, оздоровчих одно- і багатопрофільних науково-практичних таборів в канікулярний час;
- самоосвітня діяльність учнів (Антонова, 2014; Пронюк, 2000).

Дослідниця О. Антонова зазначає, що «...МАН України є творчим об'єднанням учнівської молоді, яка забезпечує її інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку до активної діяльності в галузі науки та сприяє самовизначенню в майбутній професії. Вона залучає учнівську молодь до систематичної науково-дослідницької, експериментальної, конструкторсько-винахідницької діяльності в галузі фізики та біології, історії та літературознавства, хімії та економіки, математики й екології, технічної творчості та геології, педагогіки та географії, сільського господарства й археології тощо» (Антонова, 2014, с. 59). Тож залучати школярів до написання наукових робіт є дидактично доцільним та престижним в Україні, що допомагає формувати в учнів науково-дослідницьку компетентність.

Третя педагогічна умова передбачає *залучення бібліотекарів до проведення занять наукового гуртка*. Аналізуючи праці В. Жамардія, Н. Кононец, І. Солошич та інших вітчизняних науковців, доходимо висновку, що ефективним способом активізації науково-дослідної роботи учнів, посилення мотивації до неї, є організація бібліотекарями різноманітних науково-популярних івентів, зокрема, циклів «День цікавої бібліотеки». Учена Н. Кононец зазначає у своїх дослідженнях, що нині бібліотекар набуває нового статусу – педагога-бібліотекаря (Кононец, 2012; 2016). Цілком погоджуємося із дослідницею, що тісна співпраця керівників гуртків, педагогами з бібліотекарями школи допоможе активізувати науково-дослідну роботу школярів, зорієнтує учнів-майбутніх дослідників на роботу з науковою літературою, ознайомить із потужним бібліотечним ресурсом, наявними вітчизняними та зарубіжними електронними бібліотеками та репозиторіями, ознайомить їх з основними бібліографічними оглядами на тематику, яка відповідає тому чи іншому науковому гуртку, забезпечить проведення виставок та наукових івентів, забезпечить участь гуртківців у проєктній діяльності бібліотеки (наприклад, проєкт «Перші кроки у науці», «Як вести наукову роботу», «Хто такі науковці?», «Зустрічаємо учених», «Математичні наукові читання», «Недільна школа юного науковця», «Наука фізика вдома» тощо).

Ми переконані, що тісна співпраця «керівник наукового гуртка – шкільний бібліотекар» зможе забезпечити: 1) розвиток самої бібліотеки як потужного інформаційного центру нової української школи, бо це допоможе учням усвідомити: коли вони у бібліотеці, то в їхньому арсеналі потужний інструментарій для пошуку відповідей на найрізноманітніші питання; 2) новий статус сучасної шкільної бібліотеки – це доступ до високоякісних електронних книг, наукових журналів, газет, баз даних, блогів, чатів, вікі, першоджерел та медіа всіх видів; 3) різноманітний ефективний доступ до матеріалів, які потрібні школярам для науково-пошукової роботи, до традиційних друкованих ресурсів та електронних бібліотек; 4) формування в учнів здатності досліджувати і критично оцінювати інформацію; 5) навчання учнів стратегіям ефективного пошуку і знаходження необхідних даних для наукових досліджень, способів та лайфхаків пошуку, спеціальним прийомам, які дають їм особливу пошукову силу; 6) оперативне отримання знань з інформації, яку учні самостійно чи за допомогою бібліотекарів збирали, допомогу їм аналізувати, узагальнювати і знаходити сенс для подальшого її використання під час наукової роботи (Kononets, Nestulya, Soloshych, Zhamardiy, Odokienko, 2021).

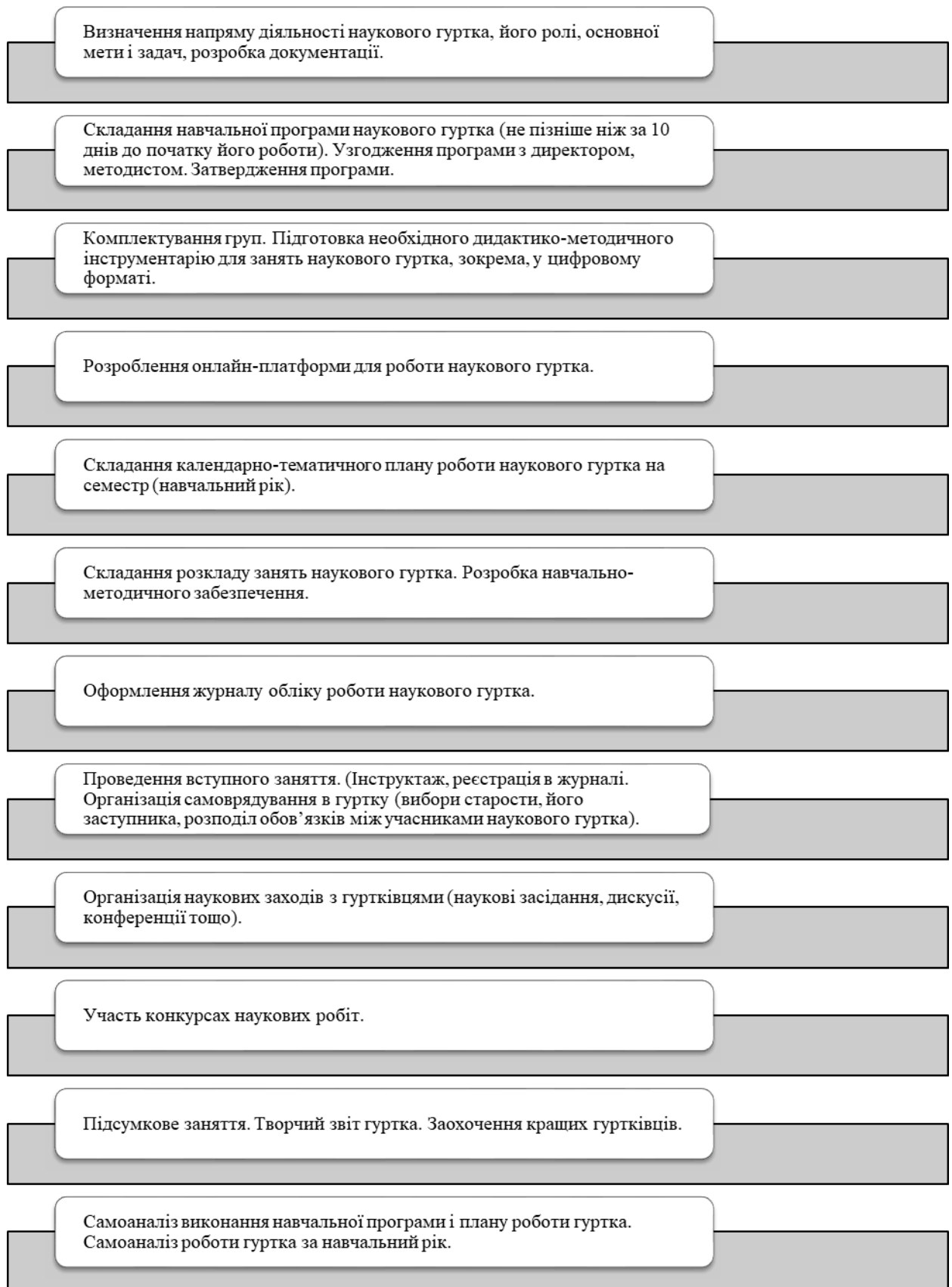

Рис. 3. Інноваційна модель організації наукового гуртка

У такий спосіб, на нашу думку, є можливим активізувати діяльність наукових гуртків у новій українській школі за різними напрямками.

Застосування інноваційно-розвивальних технологій, які орієнтовані на формування в учнів здатності до науково-дослідної роботи як четверта педагогічна умова активізації діяльності наукових гуртків у новій українській школі спрямована на стимулювання учнів до такого виду роботи, розвиток особистості через формування науково-дослідницької компетентності, набуття досвіду, активізацію та інтеграцію знань, умінь, навичок, отриманих у процесі навчання основам наукової роботи та дослідження. Це різноманітні практикуми, диспути, дискусії, робота малими групами, предметні тренінги, наукові проекти тощо (рис. 4).

Рис. 4. Інноваційно-розвивальні технології, які орієнтовані на формування в учнів здатності до науково-дослідної роботи

Ми погоджуємося із Г. Дегтярьовою та Л. Руденко, що активізувати учнів до науково-дослідної роботи зможуть, насамперед, методи розвиваючої психодіагностики та тренінгу, які стимулюють процес самопізнання, вивчення особливостей структури особистості, характеру, самооцінки і визначення шляхів, способів зміни негативних якостей, налаштування на той чи інший вид діяльності. Метод тренінгу розвиває, удосконалює позитивні і коригує негативні якості особистості (Дегтярьова, Руденко, 2010).

Для формування і розвитку науково-дослідницької та цифрової компетентності, зазначають В. Балюк та Н. Кононець, використовується метод проектів, який дозволяє інтегрувати знання, отримані при вивченні різних дисциплін. Також в діяльності наукових гуртків учителі використовують інформаційно-пошукові, проблемні та професійно-орієнтовані завдання, які дозволяють підвищити інтерес школярів до обраної теми науково-пошукової роботи, активізувати і закріпити теоретичні знання і практичні навички, підвищити їхню підготовку до проведення досліджень, навчити роботі з інформацією (Балюк, 2020, Кононець, 2021). Також важливо підготувати навчально-методичні матеріали для науково-дослідної роботи учнів (насамперед, електронний формат), урахувавши специфіку укладання змісту електронних навчальних посібників для самоосвіти в умовах цифровізації навчання (Кононець, 2021).

Використання тренінгів та наукових проектів як колективних форм гурткової наукової роботи дозволяє збільшити кількість продуктивних науково-дослідницьких і міжособистісних зв'язків між учнями, педагогами, науковцями закладів вищої освіти МАН України, підвищити згуртованість, взаєморозуміння і взаємодопомогу у наукових дослідженнях, розвинути навички роботи в групі, навчити пояснювати, слухати і розуміти співрозмовника, враховувати думку інших. Стимуляція наукового спілкування школярів при виконанні завдань науково-пошукового характеру розвиває не лише науково-дослідницьку, але й комунікативну компетентність учнів і підвищує їх відповідальність за формування міжособистісних зв'язків у гуртковому колективі.

Сукупність інтерактивних методів при проведенні занять наукового гуртка мають спрямування на самопізнання і саморозвиток особистості учнів, на розвиток комунікативних якостей для ефективної наукової роботи. Це уможливує здійснювати розвиваючий вплив на особистість учнів, підвищує прагнення до самопізнання, задовольняє потребу в саморозвитку. Такі методи сприяють формуванню впевненості в собі, комунікативних навичок, самоефективності, самопрезентації, що в подальшому дозволить їм ефективно навчатися у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Отже, активізація діяльності наукових гуртків у новій українській школі сприяє стимулюванню пізнавальної активності учнів та забезпечення їх мотивації до навчання, формування у них організованості, самостійності, самоконтролю, відповідальності, потреб в реалізації особистісного потенціалу, вихованні почуття обов'язку, орієнтації на цінності науки у сучасному суспільстві як важливого чинника його розвитку. Результативність цієї педагогічної умови полягає у формуванні адекватної самооцінки в учнів, розвитку їх наукового потенціалу, пошукових і аналітичних здібностей, вмінь провадити дослідження, приймати самостійні рішення та нести за них відповідальність, робити презентацію результатів наукової роботи, науковий вибір, володіти прийомами формулювання наукових ніпотез, евристичними методами рішення проблем тощо.

Цифровізація роботи наукового гуртка як п'ята педагогічна умова активізації діяльності наукових гуртків у новій українській школі передбачає проведення низки занять наукових гуртків онлайн. Для цього доцільно розробити онлайн-платформи для проведення занять (наприклад, використання сервісу classroom.google.com). Також формат гурткових занять може бути у формі наукових онлайн-воркшопів. Науковий онлайн-воркшоп трактуємо як форму динамічного навчання учнів, яке

відбувається завдяки їх власній активній роботі під керівництвом вчителів-керівників гуртків, науковців закладів вищої освіти (Нестуля, Нестуля, Кононець, 2018; Шоутен, Даниленко, Зайченко, Софій, 2009). Акцент при його реалізації здійснюється на отримання учнями динамічного знання – живого знання про науку та наукову роботу, яке вони отримують у процесі експериментування, пошуку, дослідження, наукової творчості, високого ступеня самостійності. Підкреслимо, що проведення наукових онлайн-воркшопів як певного міксу теоретичних презентацій, практичних дій та дискусій із відібраних питань стосовно контексту «керівник наукового гуртка навчає учнів основам науково-дослідної роботи», дозволяє, на нашу думку, вирішувати справді важливі завдання, до яких відносимо:

- генерацію та втілення нових ідей (онлайн-воркшоп є майданчиком для реалізації нових ідей у шкільних наукових проєктах різної тематики);
- активізацію командної роботи в групах (формування наукової команди однодумців з учнів і вчителів);
- посилення інтересу школярів до науки (воркшоп, безумовно, здатний підвищити інтерес до наукових досліджень у різних галузях, за умов належної актуалізації та мотивації);
- підвищення мотивації до наукових досліджень серед спільноти школярів (запрошення науковців із закладів вищої освіти, презентація наукових робіт тощо);
- застосування нових методик (онлайн-воркшоп – це інструмент впровадження нових методик, який дає хороший імпульс для науково-пошукової роботи у середовищі Всесвітньої павутини);
- забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку для кожного учня, який відвідує науковий гурток;
- реалізацію авторських методик під час проведення онлайн-воркшопу (метод модерації, метод порівняння, метод дискусії, метод інформування, метод системного аналізу, мозкового штурму, мікрофон, «Коло ідей», евристичної бесіди, пошуку консенсусу, індивідуальний та колективний майндмеппінг);
- динаміку особистісного розвитку (постійний розвиток науково-дослідницької та цифрової компетентності).

Загалом, використовуючи у процесі цифровізації роботи наукового гуртка методика онлайн-воркшопів, ми зорієнтовуємо учнів та педагогів на колективні творчі наукові справи, бо це, насамперед, вияв науково-методичної позиції вчителя-керівника наукового гуртка, покращення процесу навчання, сприятливе середовище для набуття науково-дослідницького досвіду, можливостей демонстрації умінь та якостей провадження й презентації наукових досліджень, це сукупність певних дій на загальний розвиток усіх учасників освітнього процесу у новій українській школі.

Висновки. Таким чином, активізація діяльності наукових гуртків у новій українській школі як цілісний процес передбачає реалізацію сукупності педагогічних умов: 1) розроблення інноваційної моделі організації наукового гуртка; 2) комплексний підхід у застосуванні форм залучення учнів до пошукової та науково-дослідної роботи; 3) залучення бібліотекарів до проведення занять наукового гуртка; 4) застосування інноваційно-розвивальних технологій, які орієнтовані на формування в учнів здатності до науково-дослідної роботи; 5) цифровізація роботи наукового гуртка.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в інтеграційних процесах різних форм реалізації визначених педагогічних умов, а також у їх експериментальній перевірці.

Список використаних джерел

- Антонова, О.Є. (2014). Залучення старшокласників до науково-дослідної діяльності МАН як засіб розвитку їх дослідницьких здібностей. В кн. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: зб. наук.-метод. праць (с. 56-75). Житомир: ФОП Левковець.
- Балюк, В.О. (2020). Технологія ресурсно-орієнтованого навчання у процесі формування цифрової компетентності студентів економічних спеціальностей. В кн. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць (Вип. 69, т. 2, с. 19-23). Запоріжжя: КПУ.
- Дегтярьова, Г. С., Руденко, Л. А. (2010). *Теоретичні та методичні основи розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування*: навчально-методичний посібник. Київ: Педагогічна думка.
- Кононець, Н. В. (2016). *Дидактичні основи ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу студентів аграрних коледжів*. (Дис. д-ра пед. наук). Полтава.
- Кононець, Н. В. (2012). Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки*, 54, 76-80.
- Кононець, Н. В. (2021). Специфіка укладання змісту електронних навчальних посібників для самоосвіти студентів в умовах цифровізації навчання. *Scientific Collection «InterConf»*: with the Proceedings of

the 8th International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays» (Is. 48, pp. 296-299). Washington, USA: EnDeavours Publisher.

- Нестуля, О. О., Нестуля, С. І., Кононець, Н. В. (2018). *Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів*. Полтава: ПУЕТ.
- Пронюк, Н. П. (2000). Організація роботи Малої академії наук. *Рідна школа*, 6, 72-73.
- Шабанов, В. (Ред.). (2021). *Методичний путівник учителя Нової української школи: природнича освітня галузь: збірник методичних матеріалів*. Краматорськ: Відділ інформаційно-видавничої діяльності.
- Шоутен, Т., Даниленко, Л. І., Зайченко, О. І., Софій, Н. З. (2009). *Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти*. Київ: СПД ФО Парашин К.С.
- Kononets, N., Ilchenko, O., & Mokliak, V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 21, 3, 14, 199-220.
- Kononets, N., Nestulya, S., Soloshych, I., Zhamardiy, V., & Odokienko, V. (2021). Investigating the Didactic System of Research Competence Formation for Prospective PE Instructors. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 9, 7, 414-418.

References

- Antonova, O. Ie. (2014). Zaluchennia starshoklasnykiv do naukovo-doslidnoi diialnosti MAN yak zasib rozvytku yikh doslidnytskykh zdbnostei [Involvement of high school students in research activities of the National Academy of Sciences as a means of developing their research abilities]. In *Innovatsii v osviti: intehratsiia nauky i praktyky [Innovations in education: integration of science and practice]*: zb. nauk-metod. prats (pp. 56-75). Zhytomyr: FOP Levkovets [in Ukrainian].
- Baliuk, V. O. (2020). Tekhnolohiia resursno-oriietovanoho navchannia u protsesi formuvannia tsyfrovoi kompetentnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnostei [Technology of resource-oriented learning in the process of forming digital competence of students of economic specialties]. In *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary schools]*: zb. nauk. prats (Is. 69, 2, pp. 19-23). Zaporizhzhia: KPU [in Ukrainian].
- Dehtiarova, H. S., & Rudenko, L. A. (2010). *Teoretychni ta metodychni osnovy rozvytku komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia [Theoretical and methodological foundations of the development of communicative competence of future specialists in the field of service]*: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
- Kononets, N. V. (2016). *Dydaktychni osnovy resursno-oriietovanoho navchannia dystsyplin kompiuternoho tsyklus studentiv ahrarnykh koledzhiv [Didactic bases of resource-based learning computer sciences cycle students of agrarian colleges]*. (D diss.). Poltava [in Ukrainian].
- Kononets, N. V. (2012). Pedahohichni innovatsii vyshchoi shkoly: resursno-oriietovane navchannia [Pedagogical Innovations of Higher School: resource-based learning]. *Pedahohichni nauky [Pedagogical sciences]*, 54, 76-80 [in Ukrainian].
- Kononets, N. V. (2021). Spetsyfika ukladannia zmistu elektronnykh navchalnykh posibnykiv dlia samoosvity studentiv v umovakh tsyfrovizatsii navchannia. [The specifics of compiling the content of electronic teaching aids for self-education of students in the conditions of digitization of education]. In *Scientific Collection «InterConf»: with the Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays»* (Is. 48, pp. 296-299). Washington, USA: EnDeavours Publisher [in Ukrainian].
- Kononets, N., Ilchenko, O., & Mokliak, V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 21, 3, 14, 199-220 [in English].
- Kononets, N., Nestulya, S., Soloshych, I., Zhamardiy, V., & Odokienko, V. (2021). Investigating the Didactic System of Research Competence Formation for Prospective PE Instructors. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 9, 7, 414-418 [in English].
- Nestulia, O. O., Nestulia, S. I., & Kononets, N. V. (2018). *Osnovy liderstva [Fundamentals of Leadership]*: elektronnyi posibnyk dlia samostiinoi roboty studentiv. Poltava: PUET [in Ukrainian].
- Proniuk, N. P. (2000). Orhanizatsiia roboty Maloi akademii nauk [Organization of the work of the Small Academy of Sciences]. *Ridna shkola [Native school]*, 6, 72-73 [in Ukrainian].
- Shabanov, V. (Ed.). (2021). *Metodychnyi putivnyk uchytelia Novoi ukrainskoi shkoly: pryrodnycha osvitalia haluz : zbirnyk metodychnykh materialiv [Methodical guide of the teacher of the New Ukrainian school: natural*

education field: a collection of methodical materials]. Kramatorsk: Viddil informatsiino-vydavnychoi diialnosti [in Ukrainian].

Shouten, T., Danylenko, L. I., Zaichenko, O. I., & Sofii, N. Z. (2009). *Menedzhment kerivnykiv zakladiv doshkilnoi i pochatkovoї osvity [Management of preschool and elementary education institutions]. Kyiv: SPD FO Parashyn K.S. [in Ukrainian].*

BOYARSKY D.

Rokitna gymnasium with preschool structural subdivision of the executive committee of the Omelnytsky village council of the Kremenchutsky district of the Poltava region, Ukraine

ACTIVATION OF SCIENTIFIC CIRCLES IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

In the article, the author presents a set of pedagogical conditions for the activation of scientific circles in a new Ukrainian school as a holistic process that involves the implementation of a set of pedagogical conditions: the development of an innovative model of the organization of a scientific circle; a comprehensive approach in the application of forms of student involvement in search and research work; involvement of librarians in the conduct of scientific circle classes; application of innovative and developmental technologies, which are focused on the formation of students' ability for scientific and research work; digitalization of the work of the scientific circle. The science club at the school will be interpreted as an association of purposeful students (mostly high school students), which creates a creative and developmental scientific environment by initiating and implementing successful projects aimed at supporting the latest scientific ideas, innovations and knowledge exchange. It was found out that the pedagogical result of the exchange of scientific activities of the circle participants is the transformations that occur in the student's personality under the influence of the scientific research activity performed by him, that is, the share of independence of the student's personality, which is formed in the plane of this form of work, increases.

Key words: *activation, circle, scientific circle, new Ukrainian school, pedagogical conditions*

Стаття надійшла до редакції 04.02.2023 р.

УДК 373.2. 015. 31: 17]:159.9.072.4

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.31.283216](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.31.283216)

ОЛЕНА ГНІЗДІЛОВА

ORCID 0000-0001-7706-2427

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ОКСАНА СТАНІЧЕНКО

ORCID 0000-0002-4816-6718

Обласний коледж «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка»
Полтавської обласної ради

ОКСАНА ВАШАК

ORCID 0000-0002-7091-8242

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ ВИХОВАНOSTІ ЧУЙНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті представлено результати діагностики рівнів вихованості чуйності у дошкільників за визначеними компонентами, критеріями і показниками. Описане дослідження, яке дає підстави для висновку про недостатній рівень вихованості чуйності у дітей старшого дошкільного віку, що потребує внесення змін у виховний процес у ЗДО, необхідність обґрунтування і апробації педагогічних умов, які сприяють ефективному вихованню чуйності у старших дошкільників.

Ключові слова: *моральне виховання, чуйність, діти дошкільного віку, критерії, показники*

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану проблема виховання у дітей та молоді чуйності, як морального почуття, набула особливого значення. Це зумовлено стрімким зростом кількості вразливих категорій людей, які зазнали наслідків війни, знущань, жорстокого ставлення і потребують допомоги, турботи, співчуття. Нині вельми важливо, що б наші діти вміли співпереживати, співчувати, брати особисту участь у долі тих, хто потребує допомоги, приносити радість іншим.